

ИСТРАЖИВАЊЕ О ТРОШКОВИМА РАДА

ПРАВНИ ОСНОВ

Истраживање о трошковима рада (ИТР-Г) спроводи се на основу Закона о званичној статистици („Службени гласник РС”, број 104/09) и важеће Уредбе о утврђивању појединих статистичких истраживања и Програма званичне статистике Републике Србије, који се односи на период спровођења истраживања.

МЕТОДОЛОШКЕ ОСНОВЕ

Циљ истраживања

Циљ истраживања је да се обезбеде подаци о висини и структури трошкова рада које послодавци имају на основу ангажовања радне снаге. Резултати истраживања обезбеђују послодавцима и креаторима економске политике увид у стање и структуру трошкова рада на домаћем тржишту рада и њихово поређење с међународним тржиштем рада, а такође показују утицај законских прописа на висину и структуру трошкова рада.

Извештајне јединице, статистичке јединице

Јединице посматрања су сви активни пословни субјекти (правна лица и предузетници) на територији Републике Србије, који у референтној години, у просеку, имају 10 и више запослених. Извештајне јединице изабране су методом случајног узорка.

Основне карактеристике узорка

Оквир за избор узорка формиран је на основу Статистичког пословног регистра, са стањем из фебруара 2013. Садржао је 16756 јединица (активних пословних субјеката) чија је претежна делатност из сектора А-S КД (2010), и који имају 10 или више запослених.

Изабран је стратификован случајан узорак обима 3490, при чему је стратификација јединица оквира извршена према величини (пет класа према броју запослених), областима делатности КД (2010) и према територијалним нивоима НСТЈ 1.

Оцене тотала и стандардних грешака (Horvitz-Thompson оцене) израчунате су по стандардном поступку за стратификован прост случајан узорак, корекцију за неодговор јединица.

Обухват истраживања

Истраживањем о трошковима рада обухваћени су сви запослени у узорком изабраним пословним субјектима, који имају заснован радни однос на неодређено или одређено радно време, као и лица која раде по уговору о привременим и повременим пословима без обзира на то да ли су радили пуно или краће од пуног радног времена, а примили су зараду. Истраживање о трошковима рада обухвата све секторе делатности Класификације делатности (2010) у којима могу бити регистровани пословни субјекти.

Републички завод за статистику од 1999. године не располаже појединим подацима за АП Косово и Метохија, тако да они нису садржани у обухвату података за Републику Србију (укупно).

Метод, време и извори за прикупљање података

У истраживању се примењује метод извештаја на бази обрасца ИТР, који попуњава сваки пословни субјект обухваћен узорком. Истраживање се спроводи сваке четврте године, а обрачунски период је претходна пословна година. Основни извор за прикупљање података су књиговодствене документације пословних субјеката о исплаћеним зарадама и осталим трошковима рада, као и евиденције кадровских служби о запосленима и о часовима рада. Образац се попуњавао за пословни субјект у целини, тј. збирно за све организационе делове, без обзира на то да ли се налазе на истој или различитој адреси.

Обавеза заштите индивидуалних података

Обавеза заштите индивидуалних података темељи се на члану 3 Одредбе о заштити давалаца података и члановима 44, 45, 46, 47, 48 и 49 Одредбе о поверљивости Закона о званичној статистици („Службени гласник РС“, број 104/09). Индивидуални подаци представљају службену тајну, користе се искључиво у статистичке сврхе и не могу се објављивати нити стављати на располагање корисницима.

Дефиниције основних обележја

A.1. Укупно запослени су запослена лица која имају заснован радни однос на неодређено или одређено радно време, без обзира на то да ли раде пуно или непуно радно време, као и лица која раде по уговору о привременим и повременим пословима, а која су примила зараду.

A.11. Запослени који су радили пуно радно време су запослена лица која раде пуно или дуже од пуног радног времена. Ако законом, колективним уговором или уговором о раду није одређено радно време, сматра се да је пуно радно време 40 часова недељно.

A.12. Запослени који су радили непуно радно време су запослена лица чије је радно време краће од пуног радног времена.

B.1. Укупан број извршених сати рада обухвата стварно одрађене сате радног времена (ефективне сате рада); сате када су запослена лица била на радном месту, али из неког разлога нису радила (нпр. због кварова, чишћења машина, припреме или чишћења алата, тренутног недостатка посла, краће паузе и сл.), а за то време су примила зараду; време проведено на обукама, тренинзима, курсевима или семинарима на радном месту или у некој другој установи без обзира на то да ли су запослени за те обуке додатно плаћени или не; и прековремене сате (без обзира на то да ли су плаћени или не).

Нису укључени плаћени али неизвршени сати рада, као што су слободни радни дани, годишњи одмор, државни и верски празници, боловање до 30 дана, плаћено одсуство до седам дана, одмор у току дневног рада, као и неизвршени сати рада који су плаћени средствима фондова и других правних лица (боловања дужа од 30 дана, породилско одсуство и остали рефундирани сати рада).

B.11. Број извршених сати рада запоселних у пуном радном времену укључује стварно одрађене – извршене сате рада (ефективне сате рада) запослених лица у пуном радном времену.

B.12. Број извршених сати рада запослених који су радили непуно радно време укључује стварно одрађене – извршене сате рада (ефективне сате рада) запослених лица у непуном радном времену.

C.1. Укупан број плаћених сати рада обухвата извршене а плаћене сате рада (у редовно радно време и прековремене сате) и неизвршене а плаћене сате рада (годишњи одмор, државни и верски празници, боловања до 30 дана).

Искључује: неизвршене сате рада плаћене средствима фондова и других правних лица (сати боловања дужег од 30 дана, сати породилског одсуства и остали рефундирани сати рада).

C.11. Број плаћених сати рада запослених у пуном радном времену укључује плаћене сате рада запослених лица која су радила пуно радно време.

C.12. Број плаћених сати рада запослених који су радили непуно радно време укључује плаћене сате рада запослених лица у непуном радном времену.

D Укупне трошкове рада чине сви трошкови за запослене које плаћа послодавац. Трошкови рада подразумевају накнаде за запослене (D.1) односно трошкове за зараде, накнаде зарада и остале исплате запосленима, исплате у натура, социјалне доприносе и давања на терет послодавца; трошкове образовања и усавршавања запослених (D.2); остале трошкове послодавца (D.3), умањене за износ субвенција (D.5). Трошкови за запослене који су ангажовани преко агенција за привремено запошљавање приказују се у оквиру те делатности (шифре 78.20 и 78.30 КД 2010), а не у делатности јединице у којој стварно раде.

D.1 Накнада за запослене је дефинисана као укупна накнада, у готовини или у натура, које плаћа послодавац запосленом у замену за посао који је обављао током референтног периода. Накнаде за запослене обухватају трошкове за зараде, накнаде зарада и остале исплате запосленима (D.11) и социјалне доприносе и давања на терет послодавца (D.12).

D.11 Трошкови за зараде, накнаде зарада и остале исплате запосленима подразумевају редовне и периодичне исплате (зараде, накнаде зарада и бонуси) (D.1111), исплате за неодражене дане (D.1113) и исплате у натура (D.1114).

D.1111 Редовне и периодичне исплате (зараде, накнаде зарада и бонуси) подразумевају редовне исплате запосленима (зараде и бонуси) (D.11111) и периодичне исплате запосленима (накнаде и бонуси) (D.11112).

D.11111 Редовне исплате запосленима (зараде и бонуси) подразумевају исплате у новцу које се исплаћују редовно у сваком платном периоду у току године, што је у већини случајева месечно. Ова варијабла укључује: основну зараду, минули рад, додатке за рад у сменама, дежурства, ноћни рад, прековремени рад, рад недељом и празником, додатке за лоше услове рада, рад са странкама, сталну присутност на послу, редовне месечне бонусе, наканду за исхрану у току рада, накнаде трошкова запосленима за превоз на посао и са посла у висини цене превозне карте у јавном саобраћају, теренски додатак и накнаду за одвојен живот. Варијабла D.11111 односи се на бруто износе, са порезима и доприносима на терет запосленог.

D.11112 Периодичне исплате запосленима (накнаде и бонуси) подразумевају исплате које се не исплаћују редовно у сваком платном периоду. Ова варијабла укључује: исплате на основу радног учинка и исплате на основу доприноса пословном успеху послодавца – награде, премије и бонуси на основу периодичног и завршног обрачуна (13. зарада) и друге исплате у складу са општим актом и уговором о раду, регрес за коришћење годишњег одмора и јубиларне награде. Варијабла D.11112 се односи на бруто износе, са порезима и доприносима на терет запосленог.

D.11113 Исплате за неодражене дане подразумевају накнаде зараде за одсуствовање с рада у време државних и верских празника који су нерадни дани, накнаде зараде за дане годишњег одмора, дане плаћеног одсуства, накнаде зараде за време прекида рада без кривице запосленог и накнаде зараде у другим случајевима када послодавац општим актом или уговором о раду утврди право на накнаду зараде.

D.11114 Исплате у природи се односе на процењене вредности све робе и свих услуга које се пружају запосленима. То укључује трошкове као што су: **трошкови коришћења службеног аутомобила** за потребе запослених у непословне сврхе (трошак лизинга, амортизације, премије осигурања, одржавања, поправке, паркирања, гаражирања, горива и сл.), **трошкови стамбеног смештаја запослених** (трошкови одржавања и администрације, трошкови пореза и осигурања повезани с таквим смештајем и трошкове за градњу или куповине смештајних објеката од стране запослених односно разлика између тржишно одређених каматних стопа и оних које су стварно одређене запосленима), **давања запосленима у роби** (нето трошкове пословних субјеката за производе који су били дати запосленима, или разлику набавне цене и цене по којој су производи били продати запосленима, као и робни бонови), **исплате запосленима у хартијама од вредности**, као и **остале исплате у роби** (трошкови за поправке, одржавање и амортизацију простора за пружање услуга из области културе, спорта и осталих слободних активности у вези са запосленим; трошкови чувања деце запослених; пригодни поклони за децу запослених; поклони поводом 8. марта и других празника; трошкови мобилне телефоније; трошкови за одмаралишта, уплате послодавца у фондове синдиката, стипендије према уговору о школовању и сл.).

D.12 Социјални доприноси и давања на терет послодавца подразумевају социјалне доприносе на терет послодавца (D.121) и трошкове социјалних давања (D.122).

D.121 Социјални доприноси на терет послодавца подразумевају обавезне (социјалне) доприносе на терет послодавца који се уплаћују институцијама обавезног социјалног осигурања а прописани су законом и добровољне и додатне социјалне доприносе на терет послодавца који се уплаћују институцијама социјалног осигурања, а који су допунски/додатни доприносима прописаним законом.

D.122 Трошкови социјалних давања подразумевају накнаде зараде за време одсуствовања са рада због привремене спречености за рад до 30 дана, додатне трошкове за здравствену заштиту, отпремнине код одласка у старосну пензију и отпремнине запосленима за чијим је радом престала потреба, и остала социјална давања као што су једнократне накнаде запосленима у складу са социјалним програмом, помоћ запосленом и породици (помоћ у случају смрти запосленог, у случају смрти члана уже породице запосленог, солидарну помоћ у случају теже или дуже болести запосленог или члана његове уже породице, солидарну помоћ за набавку лекова и лечење запосленог или члана његове уже породице, остале врсте помоћи запосленима и њиховим породицама).

D.2 Трошкови образовања и усавршавања запослених подразумевају трошкове за курсеве, семинаре, симпозијуме, стручна путовања и сл., такође трошкове за наставна средства и инструменте који се користе за обуку.

D.3 Остали трошкови послодавца подразумевају трошкове послодавца у вези са запошљавањем нових радника (за огласе, за агенције за запошљавање, трошкови разговора са кандидатима и др.) и трошкове за услуге заштите на раду који се односе на куповину заштитне и радне одеће.

D.5 Субвенције подразумевају све врсте субвенција од државе или других предузећа, друштава или организација из земље или иностранства са сврхом субвенционисања дела трошка рада или целокупних трошкова рада. Субвенције смањују трошкове рада. Искључују се субвенције које покривају доприносе и плаћања за социјалну сигурност/заштиту, трошкове образовања и рефундирана средства од стране Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање и Републичког фонда за здравствено осигурање.

Ниво репрезентативности

Подаци су репрезентативни и обрада података врши се на нивоу сектора и области КД (2010); за територију Републике Србије и статистичке територијалне јединице Србија – север и Србија – југ (НСТЈ1); и величинске класе пословних субјеката према броју запослених (10-49, 50-249, 250-499, 500-999 и 1000 и више запослених)

Усаглашеност са међународним препорукама, стандардима и праксом

При спровођењу овог истраживања примењена су методолошка решења која су у потпуности усклађена са препорукама правних аката Евростата (European Statistical Office), чиме је омогућена међународна упоредивост података Републике Србије са другим земљама. Коришћене су дефиниције и препоруке објављене у следећим уредбама: Council Regulation (EC) No.530/1999 of 9 March 1999; Commission Regulation (EC) No.1726/1999 of 27 July 1999, Commission Regulation (EC) No.1737/2005 of 21 October 2005).

ОПИС ОРГАНИЗАЦИЈЕ ИСТРАЖИВАЊА

Органи за спровођење истраживања

У складу са Програмом статистичких истраживања, припрему, организацију и спровођење ових истраживања, као и обраду прикупљених података, врши Републички завод за статистику. У реализацији истраживања учествују и запослени у Одељењу за статистику запослености и зарада у централи Завода, као и запослени у свих 14 подручних одељења Завода.

Обавезност давања података

Обавеза давања података темељи се на члану 26 Закона о званичној статистици („Службени гласник РС“, број 104/09), а казнене одредбе за одбијање давања података или давање непотпуних и нетачних података на члану 52 истог закона.

Роковник основних фаза спровођења истраживања

С обзиром на то да се финансијски подаци за Истраживање о трошковима рада обезбеђују из рачуноводствених документација изабраних пословних субјеката, истраживање се спроводи након истека законског рока за састављање финансијских извештаја (завршних рачуна) за референтну годину.

Истраживање обухвата следеће фазе:

- Припрема истраживања, утврђивање листе извештајних јединица, провера адресних података, прилагођавање упитника и упутства за попуњавање (март).
- Слање упитника и упутства од 1 до 15. априла.
- Прикупљање попуњених упитника, унос података, визуелна, рачунска и логичка контрола унетих података, контакт са надлежним особама у случају недостајућих или нетачних података и анализа података (закључно са 15. децембром).
- Рок за прве резултате је 18 месеци након референтног периода.

ИНСТРУМЕНТИ ИСТРАЖИВАЊА

Упитник ИТР-Г

Упутство за попуњавање

Списак номенклатура и класификација које се користе у истраживању

У истраживању се користе следеће класификације:

- Класификација делатности (2010) – на основу Закона о класификацији делатности („Службени гласник РС“, број 104/09), коју је прописала Влада уредбом од 29. јула 2009. године („Службени гласник РС“, број 54/10). Ова класификација је упоредива са класификацијом делатности Европске уније (NACE, rev. 2);
- Номенклатура статистичких територијалних јединица – на основу Уредбе о номенклатури статистичких територијалних јединица („Службени гласник РС“, бр. 109/09 и 46/10).

Поменуте класификације могу се пронаћи на званичном сајту Републичког завода за статистику.

Списак публикација

Резултати истраживања, са методолошким напоменама објављују се у билтену „Трошкови рада у Републици Србији“, који се може наћи на веб-сајту Републичког завода за статистику (www.stat.gov.rs).

Контакт особе: Милијана Смиљковић, локал 344
Олга Меловски Трпицац, локал 401